

Ana Anić-Ivičić

SJEDINJENE AMERIČKE DRŽAVE I IZRAEL

Tukidid je pisao da velike države čine što mogu, dok male države čine što moraju. Ova je misao ostala primjenjiva do danas, kada vidimo da Sjedinjene Američke Države kroje svjetski poredak. To uočavamo unazad pola stoljeća, od kraja Drugog Svjetskog rata, kao i u mnogobrojnim primjerima gdje je vidljivo kako SAD zadovoljava vlastite interese. Svi koji ne stoje uz SAD su za njih neprijatelji. To stalno iznova zahtijeva političke intervencije.

Najbolji primjer američke vanjske politike vidimo u njenom odnosu s Izraelom na jednoj, te s Palestinom na drugoj strani. Tu dominira odnos SAD-a s Izraelom, prema principu „ruka ruku mije“. Odnos je to u kojem je Amerika iskoristila sukob Židova i Arapa, u svrhu provođenja vlastitih ciljeva. Pri tome se više ili manje otkriva njihovo gotovo „križarsko nastojanje“ oko toga, da se demokracija uvede na mjesta gdje je ranije nije bilo.

Povijest židovskog nastojanja u stvaranju vlastite države je duga, a američka je uloga u tome novijeg datuma. Nakon Drugog Svjetskog rata SAD preuzima od Velike Britanije dominantnu ulogu u kreiranju svjetske politike. Usporedno s tim, SAD preuzima i obećanje Velike Britanije iz Prvog Svjetskog rata o utemeljenju nacionalnog doma za židovski narod u Palestini.

Naravno da Sjedinjene Američke Države ne rade ništa ukoliko ne vide vlastiti interes u tome, a Bliski Istok je njihova važna interesna sfera. Nekoliko je razloga za to, a svi imaju svoje izvorište u novcu. Zaljevsko područje glavna je energetska regija svijeta, a američki cilj je održavanje kontrole nad bliskoistočnim izvorima nafte i osiguravanje dotoka dolara. U dokumentu američkog State Departmenta o Saudijskoj Arabiji iz 1945. stoji da je nafta te zemlje neprocjenjiv izvor strateške moći i jedan od najvećih materijalnih dobitaka u svjetskoj povijesti. Uz Saudijsku Arabiju druga zemlja po naftnim rezervama je Irak.

Sada do izražaja dolaze američke imperijalne aspiracije, jer kada bude kontrolirala Irak i Saudijsku Arabiju, tj. njihovu naftu, tad će kontrolirati cijene i proizvodne kvote. Ona time neizravno kontrolira rad OPEC –a, te nameće vlastite želje ostatku svijeta.

Još jedan razlog zašto je Bliski Istok toliko zanimljiv Sjedinjenim Američkim Državama vuče korijene iz vremena Hladnog rata. Naime, jedna od mnogih „uzvišeno moralnih“ akcija koje si je Amerika stavila u zadatak je i borba protiv komunizma. Ujedno, to je borba protiv njezinog najvećeg neprijatelja, Rusije. Njoj se pošto - poto nije smjelo dopustiti da ima utjecaj na Bliskom Istoku.

Konačno, gotovo da više i nema država u kojima Amerika nije pronašla barem neke strateške interese za sebe. Ona je rušila vlade i postavljala nove. Kada one ne bi vodile politiku koja se poklapa s američkim interesima i željama, uvijek bi se našao razlog novome ratu. Henry Kissinger je to najbolje objasnio. On je rekao da industrijske demokracije, odnosno SAD, ne mogu sebi dopustiti da im se pristup nafti uskrati, ili da ga na bilo koji drugi način uvjetu je država ili skupina država nesklona njihovoj dobrobiti.

Stalno ratovanje donosi sa sobom i velike novčane izdatke, čak i kada je riječ najvećoj vojnoj sili na svijetu. Zato Amerika hitno trebala saveznika na Bliskom Istoku koji bi joj služio kao vojna baza.

Nekoliko je razloga zašto je upravo Izrael postao najbolje rješenje. Nakon Drugog Svjetskog rata SAD preuzima ulogu svjetskog šerifa i odlučujućeg diplomata. Kao glavni problem isticalo se naseljavanje Židova preživjelih Drugi Svjetski rat i svih onih koji ne žele ostati u dijaspori, dakle u Europi.

Cionistički pokret zahtjeva stvaranje države, ali većina Židova vidjela je Ameriku kao „obećanu zemlju“. Smještaj nekoliko milijuna osiromašenih i napačenih Židova predstavljao je veliki financijski teret SAD-u, pa je odlučila pomoći im u stvaranju nove države svih Židova. Ujedno, Palestina je bila savršena lokacija za kontrolu nad regijom Bliskog Istoka.

Nadalje, SAD je nakon 1945. godine imao problem vezan uz program DP (engl. *Displaced Persons*), te s ljudima koji su iz Rusije i okupiranih baltičkih zemalja, nacista i pripadnika SS -a, trebali njihovu pomoć. Za ovu se opasnost s istoka trebalo nekako pobrinuti, pa je kao najbolja odluka poslužilo stvaranje američke vojne baze na području novoosnovane države Izrael.

Tu započinje duga priča o prijateljstvu SAD-a i Izraela, gdje su Palestinci treći faktor. Oni podjednako smetaju jednima i drugima. Arapske države nisu mirno promatrale novonastalu situaciju, zbog čega i dolazi do sukoba. Nažalost, znalo se od početka tko ima najveći interes u tome. Ne samo da je SAD kao izraelski saveznik najveća vojna sila na svijetu, nego je Izrael uz njihovu pomoć i sam postao svjetska vojna velesila. Naime, izraelska vojna moć slabija je jedino od američke, ruske i kineske. To danas Izrael čini četvrtom vojnom silom svijeta.

Od stvaranja nove države, Izrael je nastavio svoju ekspanziju. 1967. godine osvaja Sinaj, Gazu, Zapadnu obalu i Golansku visoravan. Izrael je 1982. godine izvršio invaziju na Libanon i uz pokolj Palestinaca okupiran je zapadni Bejrut.

Iako je došlo do osude takvih postupaka od međunarodne javnosti, SAD su jedine iskoristile pravo veta na rezoluciju Vijeća sigurnosti UN-a, koja poziva na povlačenje vojnih sila iz Bejruta i na uspostavu mira.

Cilj napada na susjedne arapske države, napose na Libanon, bilo je rastjerivanje i uništavanje bilo koje organizacije koja predstavlja politički nacionalizam. Sve izraelske napade i ratove SAD je u svijetu prikazao kao odmazdu za terorizam Palestinskog oslobodilačkog pokreta.

Ipak, jedini izraelski cilj jest istrjebljenje Palestinaca i širenje vlastite države zbog praktičnih razloga. Naime, Izrael nema dovoljno vlastite vode, pa se teži proširiti do rijeke Litani u južnom Libanonu. Krajnji cilj je rijeka Jordan, zbog čega će u bliskoj budućnosti i nadalje dolaziti do sukoba.

SAD ne samo da ovo stanje mirno podnosi, jer im tako odgovora, nego Izraelu u tome još i pomaže. Tako je npr. za fiskalnu godinu 1978 - 1982. Izrael primio 48% ukupne američke vojne pomoći svijetu i 35% ekonomske pomoći namijenjene svima drugima u svijetu. Ta brojka od tada samo raste. Uz to postoji i model trajnog otpisa kredita, za prodaju oružja po povoljnijim cijenama. Kada se sve zajedno uzme u obzir, možemo doći do sume od 1000 dolara pomoći po svakom stanovniku Izraela. Točne brojke nisu ni poznate, jer uopće ne postoji nikakav sustav nadzora koji bi kontrolirao ta sredstva. Za usporedbu samo, u Egiptu postoji služba s 125 ljudi koja rigorozno nadgleda sustav trošenja američke pomoći do najsitnijih detalja.

Izrael ipak ne može potpuno otvoreno ratovati u regiji jer i samom SAD-u odgovara status quo i ne želi destabilizaciju regije. To bi značilo porast cijene nafte i ekonomski gubitak. S druge strane, Izrael ne želi izgubiti američku vojnu i ekonomsku pomoć.

Kako to da SAD-u uspijeva podupirati Izrael bez međunarodne osude? Jednostavni se odgovori kriju u semantici. Oni su od riječi kao što je „vojna humanitarna intervencija“ te osovina zla, „preventivni rat“ ili nacionalna sigurnost, gotovo u cijelosti i do savršenstva doveli provođenje svojih vlastitih političkih i trgovinskih ciljeva.

Vlasti serviraju američkoj javnosti putem propagande navedene fatalističke termine, koje običan narod niti ne shvaća. Na taj način SAD dobiva podršku javnosti, a čini se da je ostatak svijeta u ovome trenu preslab da bi se suprotstavio najbogatijoj i najutjecajnijoj svjetskoj velesili.

Budućnost? Stanje između Izraela i Palestinaca se ne mijenja, štoviše, dolazi do eskalacije sukoba.

A trenutno? Čini se da je na redu Iran.

POPIS LITERATURE:

Chomsky, Noam, *Gusarevi i carevi-stari i novi međunarodni terorizam kakav doista jest*, Izvori, Zagreb, 2004.

Chomsky, Noam, *Imperijalne težnje - razgovori o svijetu nakon 11.09.*, Ljevak, Zagreb, 2006.

Chomsky, Noam, *Moć i teror*, naklada Jesenski i Turk, Zagreb, 2003.

Chomsky, Noam, *Stari i novi svjetski poretki*, Jesenski i Turk, Zagreb, 2004.

Janeković, D., *Jošuvini nasljednici*, AD Media, 2005.

Kissinger, H., *Treba li Amerika vanjsku politiku*, Golden marketing, Zagreb, 2003.

Mann, J., *Vulkanci i njihov uspon; povijest Busheva ratnog kabineta*, Naklada Jurčić, Zagreb, 2005.

Shipler, K. D., *Arapi i Židovi - ranjene duše u obećanoj zemlji*, Hena Com, Zagreb, 2004.

www.whitehouse.gov

www.thenewyorktimes.com

www.chomsky.info

www.wikipedia.com

www.israelnewsagency.com

www.ipost.com